

Cap sur l'école inclusive
en Europe

Karta pedagogiczna

LEPSZA INTEGRACJA I WŁĄCZENIE W SZKOŁACH DZIĘKI WZMACNIANIU WSPÓŁPRACY

Część modułu: D E lub R

Kontakt : Olivier Paolini

Prezes de l'OCCE de l'Aude (Office Central de la Coopération à l'École)

Nauczyciel specjalny w Narbonne – olivierpaolini@yahoo.fr

1/ Podjęta tematyka : WSPÓŁPRACA

We Francji edukacja szkolna i włączanie uczniów niepełnosprawnych jest kwestią sprawiedliwości i równego dostępu do prawa. Wielu z takich uczniów nadal jest dyskryminowanych, a ich przyjmowanie do francuskich szkół głównego nurtu jest problematyczne. Deinstytucjonalizacja pozostaje pojęciem trudnym do urzeczywistnienia w praktyce, a wpływ sektora medyczno-społecznego na niepełnosprawność jest nadal bardzo silny. Aktywiści działający w terenie starają się zmieniać mentalność i obecny system oparty na segregacji, rozwijając współpracę w celu przełamania obecnych granic wyznaczonych przez istnienie wyspecjalizowanych instytucji.

Sześć przykładów współpracy opisanych w tej karcie informacyjnej to filary niezbędne do wspierania tworzenia szkół integracyjnych.

=> zapraszamy do zapoznania się z kartą opisującą dobrą praktykę pt. „Współpraca na rzecz lepszego włączenia poprzez działania artystyczne i kulturalne – przedstawienie „Odyseja”. Karta wyjaśnia na przykładzie projektu pedagogicznego, jak można budować mosty i mieszać uczniów z różnych grup, by podnieść ich kreatywność i wrażliwość artystyczną.

2/ Kontekst :

We Francji włączenie oznacza równe prawa dla wszystkich

Ramy prawne dotyczące kształcenia uczniów niepełnosprawnych ewoluowały w ciągu ostatnich kilku lat. W związku z ustawą z dnia 11 lutego 2005 roku, która daje prawo do nauki wszystkim uczniom z niepełnosprawnością, szkoła integracyjna jest zalecaną formą edukacji dla uczniów z niepełnosprawnością od czasu przyjęcia ustawy o reformie szkolnictwa z 2013 r., która doprowadziła do zmiany systemowej.

Ta zmiana we francuskim systemie oświatowym jest stanowi odejście od paradygmatu kształcenia

specjalnego. Jej celem jest udostępnienie edukacji dla wszystkich. Nauczyciele i interesariusze lokalni muszą zmienić swój sposób działania, aby odzwierciedlić te zmiany. Szereg przeszkód nadal uniemożliwia jednak uczniom niepełnosprawnym udział w edukacji – dotyczy to zwłaszcza dzieci i młodzieży z autyzmem.

Postępowanie wobec uczniów niepełnosprawnych, a dokładniej edukacja uczniów niepełnosprawnych jest obecnie częścią historycznego procesu rozwoju, który doprowadził do powstania koncepcji integracji. Włączenie to *"działanie polegające na włączeniu czegoś w całość; to stan, w którym to coś w pełni należy do większej całości."*¹. Koncepcja *inkluzji/włączenia* jest też przeciwieństwem *wykluczenia*. Jej celem jest zatem włączenie wszystkich uczniów, bez względu na istniejące między nimi różnice, przy zapewnieniu wszystkim równych praw.

W następstwie podpisania traktatów międzynarodowych², francuski prawodawca zdecydował zatem o rozpoczęciu przejścia w kierunku społeczeństwa włączającego. Na włączenie pozwala dziś prawo, jednak nie jest ono w wystarczającym stopniu stosowane i zauważamy, że istnieją trudności w tworzeniu polityk faktycznie włączających. Ponadto – w systemie oświatowym istnieją ograniczenia, a istotnym problemem jest także niewystarczająca edukacja społeczeństwa, a zwłaszcza nauczycieli, która zapobiega szeroko zakrojonemu stosowaniu prawa.

Pojawia się zatem kilka pytań, gdy rozważamy włączenie jako jedną z danych po jednej ze stron równania. Jak powinni działać interesariusze w terenie? Jak sprawić, by świat stał się bardziej dostępny dla ludzi, którzy funkcjonują nieco inaczej? Jak dostosować naszą szkołę tak, by była bardziej dostępna dla różnych uczniów? Czy konieczność poprawienia współpracy to odpowiednia hipoteza robocza? Czy współpraca może być narzędziem do przełamania sztywnych barier naszego wciąż bardzo podzielonego systemu oświatowego i zmiany aktualnej sytuacji?

Problem instytucji medyczno-oświatowych (MEI): jak pokonać bariery segregacji?

We Francji zaleca się uczenie dzieci niepełnosprawnych w szkołach powszechnych. Wdrożenie tego zalecenia jest jednak nadal problematyczne ze względu na organizację systemu edukacji, brak szkoleń dla nauczycieli i brak odpowiedniego wsparcia. Często przy przyjmowaniu dzieci i nastolatków z niepełnosprawnością intelektualną, autystycznych lub z kilkoma rodzajami niepełnosprawności do szkół preferowane są instytucje medyczno-edukacyjne.

Nie można być zadowolonym z tej sytuacji, która wyklucza znaczną liczbę osób z uczestnictwa w życiu społecznym.

W jaki sposób więc można doprowadzić do współdziałania wyspecjalizowanych instytucji i szkół, aby lepiej integrować uczniów niepełnosprawnych w ramach głównego nurtu edukacji? Jak budować dopasowane wsparcie edukacyjne w oparciu o wyniki badań naukowych?

3 / Cel

Jako wyspecjalizowany nauczyciel pracujący w MEI zastanawiałem się nad naszymi praktykami, a w szczególności nad pedagogiką projektową (opartą na realizacji projektów), która wydaje mi się szczególnie interesująca w rozwijaniu wspomnianej **współpracy**.

¹ <http://www.larousse.fr>

² *Déclaration de Salamanque et cadre d'action pour l'éducation et les besoins spéciaux* de juin 1994 et *Convention relative aux droits des personnes handicapées des Nations Unies* du 13 décembre 2006.

Dla Philippe Perrenoud'a³, **podejście projektowe** oznacza:

- « *zbiorowe przedsięwzięcie, którym zarządza grupa uczniów.*
- *ma na celu wytworzenie konkretnego produktu w szerokim znaczeniu tego słowa.*
- *oznacza wykreowanie zestawu zadań, w których uczestniczyć mogą wszyscy uczniowie – w różnym stopniu, w zależności od środków, którymi dysponują oraz własnych zainteresowań.*
- *podejście takie promuje pozyskiwanie wiedzy i obycia w zakresie zarządzania projektami (decydowanie, planowanie, koordynacja...).*
- *promuje konkretną naukę, zgodną z programem nauczania, w ramach jednego lub większej ilości przedmiotów ».*

W związku z tym wdrażanie **pedagogiki projektowej**⁴ może być doskonałym wsparciem w pracy na rzecz zwiększenia brakującej otwartości wyspecjalizowanych instytucji i stworzenia warunków do ich zbliżenia z otoczeniem.

Prawdziwym wyzwaniem edukacyjnym jest zbliżenie dwóch odrębnych światów: świata szkolnictwa publicznego i sektora medyczno-społecznego. Poprzez projekty i mieszanie grup uczniów, możemy te dwa światy zbliżyć w stopniu, którego nie zapewnił jeszcze francuski system polityczny. Przełamując granice, pozwolimy dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami rozwijać się i usuniemy bariery – dzięki temu zmieni się nasza perspektywa na osoby niepełnosprawne i nasze zachowanie względem nich, a w konsekwencji będziemy mogli nauczyć się lepiej żyć razem. Projekty międzyinstytucjonalne mogą więc stanowić pomost i platformę integracji. Dlatego też współpraca szkolna ma do odegrania kluczową rolę w naszym społeczeństwie, które dąży do tego, by stać się bardziej włączającym.

Współpraca na rzecz lepszego włączenia

Dr Sylvain Connac, ekspert w dziedzinie edukacji i wykładowca Uniwersytetu Paula Valéry'ego w Montpellier oraz żarliwy obrońca pedagogiki opartej na współdziałaniu, podaje następującą definicję współpracy: „*Współpraca oznacza wspólne działanie z innymi osobami, wspólną pracę, wspólną produkcję*”.

Praca Alaina Marchive'a zwracają z kolei uwagę na to, że „*współpraca opierać się powinna na czterech fundamentach: asyście, wzajemnej pomocy, pracy grupowej i nauczaniu (tutoringu)*”.⁵

Alain Marchive's work also highlighted *cooperative action* based on four foundations: *assistance, mutual aid, group work and tutoring*.

- Wsparcie/Asysta: Ekspert pomaga osobom, które takiego wsparcia potrzebują.
- Pomoc wzajemna: Rówieśnicy współdziałają, by rozwiązać problem.

³ Perrenoud Philippe, *Apprendre à l'école à travers des projets : pourquoi ? Comment ?*. Éducateur, n° 14, décembre 2002.

⁴ Dossier d'actualité veille et analyses, Institut Français de l'Éducation (Ifé), n°82, février 2013.

⁵ Connac Sylvain, *Apprendre avec les pédagogies coopératives. Démarches et outils pour l'école*, Paris, ESF éditeur, collection pédagogies (2009).

- Praca grupowa: Rówieśnicy współdziałają przy rozwiązywaniu problemu, przy czym każdy z nich ma przypisaną, zdefiniowaną rolę.

- Tutoring: Ekspert pomaga danej osobie uzyskać niezależność w działaniu – świadczy pomoc przez pewien okres czasu i w określonym celu.

Współpraca stoi w opozycji do konkurencji, która jest „*działaniem polegającym na dążeniu do uzyskania w tym samym czasie, co inni, tego samego tytułu, tej samej funkcji...*”.

Współpraca oznacza w dosłownym tego słowa znaczeniu wspólne działanie, które polega na „*uczestniczeniu we wspólnej pracy*”. Współpraca jest również „*metodą działania, w ramach której osoby lub rodziny o wspólnych interesach pracują wspólnie, w której prawa wszystkich są równe, a wypracowany zysk jest rozdzielany pomiędzy partnerów proporcjonalnie do ich udziału we wspólnej działalności*”.

Istnieją zatem wzajemne korzyści wynikające ze współpracy w stosunkach międzyludzkich. Każda osoba zaangażowana w dynamikę współpracy skorzysta z dobrodziejstw wspólnej pracy, której efekty będą sprawiedliwie rozdzielone pomiędzy uczestników. Naukowcy w dziedzinie pedagogiki współpracy skoncentrowali swoją pracę przede wszystkim na procesie uczenia się.

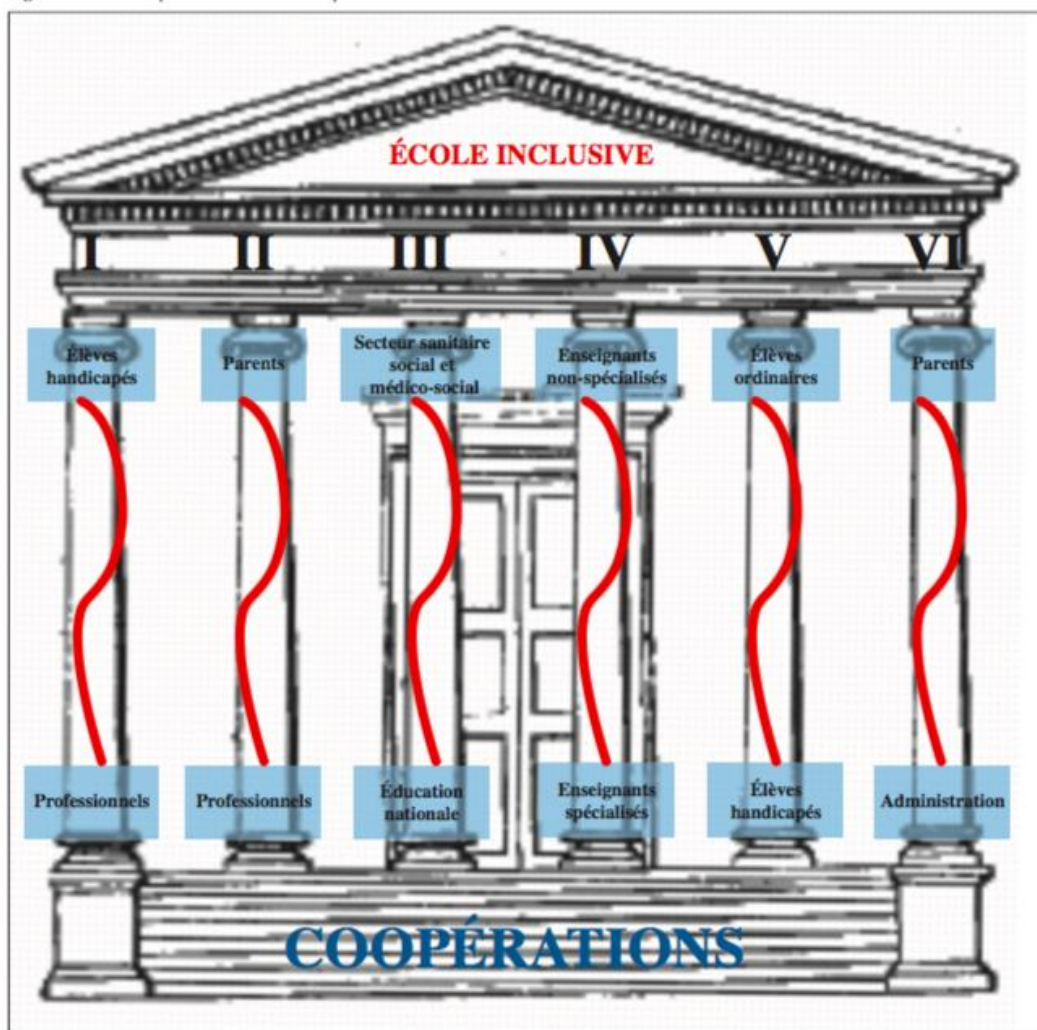
Sześć filarów współpracy, które sprawiają, że szkoła staje się bardziej włączająca⁶

Wyzwaniem społeczeństwa integracyjnego jest sprawienie, by wszystkie dzieci były razem w ramach szkoły - niezależnie od ich wyjątkowych cech. Niektóre potrzeby wymagają jednak wsparcia ze strony ludzi i/lub odpowiednich urządzeń czy sprzętu. Wielość podmiotów zaangażowanych w problematykę niepełnosprawności sprawia, że nasza indywidualna zdolność do działania jest wyzwaniem. Zmusza nas to do wspólnego myślenia i działania w sposób skoordynowany.

Sześć filarów wspierających budowę szkoły włączającej we Francji wydaje się mieć fundamentalne znaczenie dla osiągnięcia postępów w tym zakresie:

⁶ PAOLINI, O. (2017). *Coopérer pour rendre l'école plus inclusive*. A.N.A.E.n°150, novembre - décembre 2017.

Figure 1. Les six coopérations fondamentales pour rendre l'école inclusive.

W każdej kolumnie, jeśli jeden z dwóch partnerów nie będzie współpracował, dostęp do szkoły integracyjnej osłabi filar. Jeśli jeden lub więcej filarów jest kruchy lub nie ma ich wcale, dostęp do szkoły będzie zagrożony.

Filar I – Współpraca między specjalistami a dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami.

Filar II – Współpraca między specjalistami a rodzicami.

Filar III – Współpraca między Ministerstwem Edukacji Narodowej a sektorem zdrowotnym I sektorem opieki społecznej.

Filar IV – Współpraca między nauczycielami specjalnymi a nauczycielami ogólnymi.

Filar V – Współpraca między uczniami niepełnosprawnymi a pełnosprawnymi.

Filar VI – Współpraca między administracją a rodzicami dzieci / nastolatków z niepełnosprawnościami.

4/ Ograniczenia:

Przełamywanie barier pomiędzy instytucjami, które mają różne sposoby funkcjonowania i oddzielne struktury

zarządcze jest niełatwe, ponieważ jest to sprzeczne z ustalonym od wielu lat sposobem działania i zwyczajami. Głównym celem jest zatem nawiązanie kontaktu z rodzicami i ich edukacja.

Wyzwaniem dla społeczeństwa integracyjnego jest skuteczne łączenie kultur i nawiązywanie współpracy między ludźmi z różnych środowisk.

Akceptacja współpracy oznacza docenienie innych - uznanie, że on/ona ma swoje kompetencje oraz budowanie relacji opartej na zaufaniu z daną osobą. Jest to relacja równowagi, która czasami jest trudna do wdrożenia, ponieważ bywają sytuacje bardzo złożone. Uczenie się postawy otwartej i „odpuszczenia” wcześniejszych stereotypów jest konieczne i wręcz wymagane w każdej chwili takiej współpracy.

5 / Perspektywy:

Umożliwienie personelowi instytucji medyczno-społecznych pracy z nauczycielami w szkołach powszechnych sprzyja tworzeniu pola współpracy. Istotne jest, aby obie te kultury zbliżyły się do siebie. Lepsze poznanie się nawzajem umożliwia rozważenie outsourcingu jednostek dydaktycznych w szkołach ogólnodostępnych i dążenie do integracji.